

Довгаль А.Г.

студентка,

Науковий керівник: Свинарченко Н.О.

кандидат історичних наук, доцент,

*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

АНАЛІЗ ВІЗЕРУНКІВ СКІФСЬКОЇ ЗОЛОТОЇ ПЕКТОРАЛІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ЖИТТЯ СКІФІВ

У лютому 1971 року відомий український археолог і літератор, керівник в ті часи сектору скіфо-сарматської археології Інституту археології АН УРСР Борис Миколайович Мозолевський виявив скіфський курган, що знаходиться неподалік від Нікополя. При бурінні кургану, який, надалі, називали Товста Могила (висота становила 9 метрів, а діаметр – 70 метрів), вчений на глибині семи метрів виявив глину, яка після проведених досліджень виявилася належною до скіфської епохи. Було проведено більш детальні розкопки та аналіз знайдених артефактів. Внаслідок цього було знайдено багато золотих прикрас, загальна вага яких становила 4 кг 500 гр. золота[2]. Саме тому Товста могила залишається найбагатшою з усіх відомих скіфських царських курганів. О 14.30 21 червня 1971 року зі знайденої схованки Борис Мозолевський витягнув скіфську пектораль. В Москву, в Академію наук, пішла телеграма «Знайшов пектораль. Мозолевський» [3]. Саме таким чином, світ дізнався про цей чудовий твір мистецтва скіфської епохи, нечуваний скарб – нашійну прикрасу з золота.

Метою даної статті є аналіз візерунків скіфської золотої пекторалі як джерело вивчення соціально-економічного життя скіфів у період скіфо-сарматської епохи.

Золота пектораль – це прикраса з чотирьох кручених дротяних джгутів з трьома рядами фігурок і символом між ними, виконаних у властивій скіфам техніці рельєфній мікроскопічній торевтики. Це скарб є символом сонця, яке складається з трьох кіл світу. Відомо, що пектораль у скіфські часи була символом влади. Одягаючи пектораль, скіфський цар ставав центром сонячного кола та світу.

В основі сюжету зображеного на пекторалі, лежать дуже реальні образи скіфів, зайнятих звичними, повсякденними справами, оточені природними красотами квітів і трав, на яких пасуться стада домашніх тварин. А тепер проаналізуємо пектораль більш детальніше. У першому колі прикраси ми бачимо побутове життя скіфів – двоє оголених по пояс скіфів, ставши на коліна, лагодять накидку з овечої вовни. Один з них спокійно тримає в руках овечу шкуру, золоте руно і вони ведуть мирну бесіду. Другий же, чіпає м'яку овечу вовну рукою, як би перевіряючи її якість, його довге волосся стягнуті тугою шкіряною пов'язкою, якою зазвичай користуються майстри під час роботи. Збоку від них пасуться тварини: коні, корови, кози зі своїми дитинчатами. Одна скіфянка, підбгавши ноги, доїть вівцю в амфору, а інша,

подоївши, закриває посудину пробкою. Друге коло – «флористичне»: на рослинах сидять п'ять голубів, причому два з них в центрі, по одному заглядають в нижній і верхній ряди пекторалі, також зображені лугові квіти, лісові трави і дрімучий ліс. І в завершальному третьому колі представлені дикі звірі, що живуть в лісі: міфічні грифони, які аж надто натурально гризуть коней, а поруч не менш агресивно лев і леопард нападають на оленя і кабана, собаки женуться за зайцями. Загальна картина завершена літаючими в різні боки птахами. Безумовно, це несе за собою прихований сенс, який добре відомий власнику пекторалі.

Напевно, багато людей, які уважно вдивлялися в цю чудову прикрасу, замислювалися над питанням, як майстер у ті давні часи зміг зробити такий детальний витвір мистецтва, не маючи усіх засобів для обробки металів, які існують у наші часи.

Якщо придивитися, то можна побачити, що зображена вівця не торкається землі, ніби, вона піднята в простір, майстер прикріпив її до верхнього ярусу за спину. А кінь, гуляє і чухає своїм копитом, трохи опустивши голову і, ніяк не торкається верхнього ярусу. Всі ці фігурки розташовані вільно і не симетрично, як і в житті, займаючи собою весь вільний простір.

Кожна така мініатюрна скульптура золотої скіфської пекторалі, безсумнівно, є найбільшим шедевром неперевершеної майстерності скіфського коваля Північного Причорномор'я IV століття до н.е.

Царська пектораль, без сумніву, зробила свій триумфальний хід по багатьом континентам і країнам світу, викликаючи загальний захват і захоплення всіх, кому пощастило нею милуватися.

Сьогодні відомо, що це чудо, знайдене близько 50-ти років тому, зберігається в столиці України – Києві, в музеї історичних коштовностей. А найголовніше, що кожен зацікавлений історичними подіями та шанувальник прекрасної знахідки українського археолога, може в будь-який час спостерігати цей, зроблений руками, скарб та самостійно зробити власне дослідження щодо соціально-економічного розвитку скіфів у часи скіфо-сарматської епохи.

Таким чином пектораль показує нам господарську діяльність скіфського народу, красу природи того часу. Її можна використовувати як наочний посібник при вивченні історії скіфської епохи на українських землях. Цей дорогоцінний виріб є одним з найкращих та унікальних зразків ювелірного мистецтва скіфської доби.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.evpatori.ru/zolotaya-carskaya-pektoral.html>
2. Власов В. Г. Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства: В 10 т. – Спб.: Азбука-классика, 2004-2009.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kampot.org.ua/ukraine/history_ukraine/slovanska_doba/554-skfska-pektoral.html